

SÕNARAAMATUS NIMETATUD TEADLASED

- Alfred **Adler** (1870–1937) – Austria psühholoog ja arst, S. Freudi kaastöötaja, rajas individuaalpsühholoogia koolkonna, uurides inimese tegevuse tõukejõude
- Mary **Ainsworth** (1913–1999) – USA psühholoog, S. Freudi ja J. Bowlby mõttekaaslane, ema-lapse kiindumuse olemuse ja stiilide uurija
- Virginia **Apgar** (1909–1974) – USA neonatoloog, vastsündinute tervise skaala (Apgari skaala) looja, selle kasutuselevõtt vähendas drastiliselt vastsündinute suremust kogu maailmas
- Hans **Asperger** (1906–1980) – Austria pediaater ja eripedagoog, kirjeldas 1944 autismile lähedast, kuid siiski erinevat häiret (empaatia puudumine, raskused sõprade leidmisel jms ühendatuna andekuse ja edukusega mingis ühes-kahes valdkonnas)
- Aurelius **Augustinus** (354–430) – Rooma teoloog ja filosoof, lõi peateoses „Jumalariigist” ristiusu kõikehõlmava teoloogilise süsteemi, võttis kasutusele katehheetilise õppe
- Albert **Bandura** (s. 1925) – Ukraina-Poola päritolu Kanada psühholoog, sotsiaalse õppimise teooria rajaja, uuris Bobo-nuku eksperimendi abil laste agressiivsust
- Johann Bernhard **Basedow** (1724–1790) – Saksa pedagoog, taotles valgustusaja vaimus kasvatuse reforme, algatas filantropismi liikumise, asutas 1774 Dessaus esimese filantropiini
- Andrew **Bell** (1753–1832) – Šoti pedagoog, kes lõi samal ajal kui J. Lancaster (temast sõltumatult) uudse, odava õppekorralduse, kus väikesi õpilasrühmi pandi õpetama eakaaslast, kes olid vastava oskuse juba omandanud
- Eric **Berne** (1903–1990) – Kanada psühhiaater, transaktsioonianalüüsi looja, selgitas transaktsiooni kui mängu, mida inimesed suheldes mängivad, peateos „Games People Play”
- Bruno **Bettelheim** (1903–1990) – Austrias sündinud USA lapsepsühholoog ja kirjanik, psühhonaalüütik, käsitles laste emotsionaalseid häireid
- Benjamin Samuel **Bloom** (1913–1999) – USA hariduspsühholoog, lõi koos oma kaastöötajatega õppe-eesmärkide taksonoomia (Bloomi taksonoomia), mis aitab kirjeldada õpitulemuste soorituslikku mõõdet
- John **Bowlby** (1907–1990) – Briti psühholoog, psühhiaater ja psühhonaalüütik, uuris varast lapseiga ja lapse kiindumussuhte olemust, teket ning mõju lapse edasisele arengule, kiindumusteooria looja
- Urie **Bronfenbrenner** (1917–2005) – Venemaa päritolu USA psühholoog, uuris inimarengu ökoloogiat, keskendudes indiviidi ja keskkonna vastastikmõjule, lõi ökoloogilise süsteemi teooria, mis annab raamistiku keskkonna mõjusfääride mõistmiseks
- Auguste **Comte** (1798–1857) – Prantsuse filosoof, positivismi rajaja ning üks sotsioloogia rajajaid (termini *sotsioloogia* autor)
- John **Dewey** (1859–1952) – USA filosoof, psühholoog ja haridusteadlane, pragmatismi ja funktsionaalse psühholoogia rajajaid, rõhutas kooli olemust sotsiaalse institutsioonina, viies kooli ja õppekava arenduse uuele tasemele
- John Langdon **Down** (1828–1896) – Briti arst (tema nime järgi *Downi sündroom*)
- Erik Homburger **Erikson** (1902–1994) – Taani päritolu USA psühholoog, uurimused inimese psühhosotsiaalsest arengust ja arenguülesannetest, identiteedist ja identiteedikriisist

- Ned A. **Flanders** – USA kasvatusteadlane, uuris (1970) õpetaja käitumist ja suhtlust klassiga ning eriti küsimuste sõnastamist, rõhutas divergentsete küsimuste eeliseid võrrelduna konvergentsetega, mille kasutamise leidis ülekaalus olevat
- Sigmund **Freud** (1856–1939) – Austria psühholoog ja arst, rajas psühhoanalüüsi kui ravi meetodi, psühholoogiateooria ja -suuna, uuris alateadvust ja isiksuse arengut, avastas varase lapsea isiksuse kujunemises
- Friedrich Wilhelm August **Fröbel** (1782–1852) – Saksa pedagoog, koolieelse kasvatuse teoreetik, lasteaednike õpetaja (termini *Kindergarten* autor), uuris mängu ja eale sobivate mänguasjade kasvatustlikku külge
- Howard **Gardner** (s.1943) – USA psühholoog, mitmikintelligentsuse teooria looja, soovitas tavapärase IQ testimise asemel uurida laste igasuguseid intelligentsusega seostuvaid võimeid
- Carl Friedrich **Gauss** (1777–1855) – Saksa matemaatik, füüsik ja astronoom; siinses sõnaraamatus on *normaaljaotus* ehk *Gaussi jaotus*
- Georg Wilhelm Friedrich **Hegel** (1770–1831) – Saksa filosoof, tervikliku objektiividealistliku filosoofia looja
- Johann Friedrich **Herbart** (1776–1841) – Saksa filosoof, pedagoog ja psühholoog, teadusliku pedagoogika rajajaid, oli seisukohal, et kasvatuse eesmärgid määrab eetika ja kasvatuse meetodid annab psühholoogia, lõi nelja õppimisastme teooria (kujutluste täpsustamine, seostamine, süstematiseerimine ja tegelikkusse rakendamine)
- John **Holt** (1923–1985) – USA pedagoog, kritiseeris koole laste õpitahte ja loovuse hävitajana, töötas välja koduõppe alused ja põhimõtted
- Edmund **Husserl** (1859–1938) – Saksa filosoof, fenomenoloogia rajaja
- Immanuel **Kant** (1724–1804) – Saksa filosoof, kriitilise ehk transsendentaalse idealismi filosoofiasüsteemi looja
- Lawrence **Kohlberg** (1927–1987) – USA sotsiaalpsühholoog, tegeles isiksuse kognitiivse ja kõlbelse arenguga, uuris laste reaktsioone neile esitatud moraalsele dilemmadele ja lõi selle alusel moraali arenguastmete teooria
- Jan Ámos **Komenský** (*Id Comenius*) (1592–1670) – Tšehhi pedagoog ja humanist, didaktika rajaja teosega „*Didactica Magna*”, keeleõpikute autor
- Peep **Koort** (1920–1977) – Rootsis ja Soomes töötanud eesti kasvatusteadlane, uurimused koolikorralduse, didaktika, õpilaste teadmiste diagnoosimise ja individualiseeritud õppe kohta
- Ernst **Kretschmer** (1888–1964) – Saksa psühhiaater, kehatüüpide ja nendega seotud isiksuseomaduste klassifikatsiooni looja
- Johannes **Käis** (1885–1950) – pedagoog, Eesti kooliuuendusliikumise juht, korraldas uuenuspäedagoogika alusel õpetajate koolitust, avaldas ja toimetas rohkesti õppevara
- Joseph **Lancaster** (1778–1838) – Inglise pedagoog, lõi A. Belliga samal ajal, kuid temast sõltumatult uudse õppekorralduse algkooli tarvis
- Rensis **Likert** (1903–1981) – USA psühholoog, sotsioloog ja statistik, Likerti skaala looja ja rakendaja
- John **Locke** (1632–1704) – Inglise filosoof, kelle tunnetus- ja kasvatusteooria toetuvad meelelisele kaemusele (vastsündinu teadvus on *tabula rasa*), lõi õpetuse džentelmenikasvatusest
- Anton **Makarenko** (1888–1939) – Ukraina pedagoog ja kirjanik, juhatas alaealiste kolooniat ja ulalaste kommuuni, lõi pedagoogikasüsteemi isiksuse kujundamiseks kollektiivi abil, kirjutanud kasvatusraamatuid ja ilukirjandust

-
- Abraham **Maslow** (1908–1970) – USA psühholoog, lõi motivatsiooniteooria, mille järgi inimese käitumine rajaneb tarvete hierarhial
- Maria **Montessori** (1870–1952) – Itaalia pedagoog, rajas koolieelses kasvatuses oma süsteemi (Montessori meetodi), milles on olulised meeleeelundite arendamine, lapse enda tegevus ja enesekasvatus
- Alexander Sutherland **Neill** (1883–1973) – Šoti pedagoog, vabakasvatuse teooria looja ja rakendaja Summerhilli koolis
- Helen **Parkhurst** (1887–1973) – USA pedagoog, lõi 1920. aastail Daltonis õppetöö individualiseerimise süsteemi, mida nimetatakse Daltoni plaaniks
- Johann Heinrich **Pestalozzi** (1746–1827) – Šveitsi pedagoog, taotles lapse sünnipärase eelduste harmoonilist arendamist, rajas elemetaarhariduse teooria, käsitles perekonna kasvatusülesandeid
- Peter **Petersen** (1884–1952) – Saksa sotsiaalpedagoog, lõi 1920. aastail Jenas rühmatööd rakendava õppesüsteemi, mida nimetatakse Jena plaaniks
- Jean **Piaget** (1896–1980) – Šveitsi psühholoog, geneetilise epistemoloogia rajaja, uuris lapse tunnetuse arenemist ja pani aluse mõjukale lapsepsühholoogia koolkonnale
- Jean-Jacques **Rousseau** (1712–1778) – Prantsuse filosoof ja kirjanik, rohkete filosoofiliste traktaatide ja romaanide autor, pedagoogilise romaaniga „Émile ehk Kasvatusest” (1762) lõi loomuliku kasvatuseteooria
- William Herbert **Sheldon** (1898–1977) – USA psühholoog, uuris inimeste kehatüüpide seost nende käitumise, intelligentsuse ja staatusega
- Rudolf **Steiner** (1861–1925) – Austria-Saksa filosoof, rajas antroposoofia, mis sai filosoofiliseks aluseks Steineri pedagoogikale ja praktikas Steineri ehk Waldorfi koolile
- Lev **Võgotski** (1896–1934) – Vene psühholoog, kultuurilis-ajaloolise koolkonna rajaja; uurimused üld-, lapse-, pedagoogilise ja kliinilise psühholoogia ning eripedagoogika alalt

Koostanud Inger Kraav ja Tiiu Erelt